

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 4 (47)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2012

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 4 (47). — Рівне: РДГУ, 2012. — 242 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем підготовки педагогічних кадрів для дошкільної освіти за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів для дошкільної освіти», проведеної Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Педагогічним університетом імені комісії народної освіти (Краків, Польща), Інститутом психології імені Л. С. Віготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), Білоруським педагогічним університетом імені Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина), Кременецьким обласним гуманітарно-педагогічним інститутом імені Тараса Шевченка.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 1 від 31.08.2012 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 06.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2012

історичної спадщини є одним із провідних напрямків в аспекті наступності, що позитивно впливає як на загальну професійно-педагогічну підготовку студентів, так і на їхній розвиток педагогічної майстерності, самосвідомості, творчості. Така робота є результативною за умов конструктивності та систематичності, регіоналізації та гармонізації всіх напрямків освітньо-виховного процесу ВНЗ. Матеріали статті не претендують на вичерпне вирішення означеної проблеми. Вважаємо, що подальших досліджень потребує мотиваційний аспект у підготовці майбутніх педагогів до роботи в умовах наступності дошкільного закладу та початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дошкільна педагогічна психологія : [навчальний посібник]. – К. : Вища школа, 1987. – 184 с.
2. Коваленко О. Проблеми наступності дошкільної і початкової освіти / О. Коваленко // Початкова освіта. – № 48 (624). – 2011. – С. 3–6.
3. Колесникова В. Ф. Психологія наступності : Словник-довідник / В. Ф. Колесников. – К. : Науковий світ, 2000. – 82 с.
4. Корінний М. М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури / Корінний М. М., Потапов Г. Г., Шевченко В. Ф. – К. : Україна, 2000. – 184 с.
5. Омельченко О. П. Духовний розвиток учнівської молоді в регіональному культурно-освітньому просторі : Автореф. дис. ... канд. пед. наук із спец. 13.00.07 / Омельченко О. П. – Луганськ, 2006. – 20 с.
6. Проскура О. В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: [навч. посіб.] / Проскура О. В. – К. : Освіта, 1998. – 199 с.
7. Савченко О. Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти / О. Я. Савченко // Дошкільне виховання. – 2000. – № 11. – С. 4–5.
8. Савченко О. Я. Початкова освіта має стати якісно новою / О. Я. Савченко // Дошкільне виховання. – 2001. – № 1. – С. 4–6.
9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 5-279
10. Шаргородська С. Б. Шляхи формування духовної культури майбутнього вчителя / С. Б. Шаргородська, В. Л. Шаргородська // Духовність особистості: методологія, теорія, практика: [зб. наук. праць]. – Вип. 1. – Луганськ, 2004. – С. 201–205.

Резюме. В данній статтє рєчь идєт о содержаних работы по подготовке студентов, будущих педагогов-профессионалов. Раскрыта специфика образовательной системы вуза по подготовке их к работе с учетом принципа преемственности детского сада и начальной школы.

Ключевые слова: преемственность, духовная культура, будущий педагог, педагогическая культура, региональное культурно-историческое наследие, инновационные формы работы.

The summary. In this article the question is about maintenance of work on preparation of students, future teachers-professionals. The specific of the educational system of institute of higher is exposed on preparation them to work taking into account principle of succession of nursery school and initial schools.

Key words: succession, spiritual culture, future teacher, pedagogical culture, regional cultural and historical legacy, innovative forms of work.

Одержано редакцією 01.08.2012 р.

УДК: 378: [159.942: 008]

О. В. ВОЙТОВИЧ

ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ВИХОВАТЕЛЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Резюме. У статті розглядається проблема емоційної культури як складової педагогічного професіоналізму, її значення у формуванні готовності студента до професійної діяльності. Уточнено зміст поняття «емоційна культура», «складові емоційної культури». Здійснено аналіз психолого-педагогічних досліджень проблеми.

Ключові слова: емоційна культура майбутнього вихователя, професійні якості, педагогічна культура вихователя.

Постановка проблеми. Сучасна освітня ситуація характеризується спрямованістю на розробку гуманістичних основ навчання, розвиток взаємодії між учасниками освітнього процесу, становлення внутрішнього світу людини. Реалізувати ці напрямки в педагогічній діяльності може лише гуманна, внутрішньо багата, творча особистість, що володіє розвинутою педагогічною культурою. Тому висувуються нові вимоги до моральних, інтелектуальних, комунікативних й емоційних якостей вихователів. Не випадково в останні десятиліття зростає увага до проблем розвитку культури педагогів. Аналіз психолого-педагогічної літератури, у якій розкривається структура особистості педагога, показує, що серед його якостей, що визначають продуктивність педагогічної діяльності, найчастіше відзначається емоційність (А. Прохоров, Т. Сирицо, В. Трусов та ін.), товариськість (Н. Кузьміна та ін.), емпатія (В. Козієв, А. Штейнмец та ін.) [1].

Педагогічна практика потребує гуманістично орієнтованого вихователя з розвинутою емоційною культурою. Однак внаслідок того, що педагогічна теорія й практика довгий час розвивалися в технократичному

напрямі, емоціям педагога не приділялась увага належним чином. Тому в освітній практиці виникла актуальна потреба розглянути суперечності між запитом практики на вихователів з розвинутою емоційною культурою й недостатньою розробленістю цілісної системи педагогічних умов її розвитку, як у системі професійної освіти, так і в системі підвищення кваліфікації педагогів.

У той же час, як показує практика, зрозуміти світ емоцій дитини може лише педагог, який уміє встановлювати міцні емоційні контакти з дітьми, їхніми батьками, активно, виразно проявляє свої почуття, уміє бути безпосереднім, тобто має сформовану на високому рівні емоційну культуру. Відсутність емоційної культури в педагога нерідко буває причиною конфліктів між педагогом і вихованцем, батьками дитини. Тільки педагог з розвинутою емоційною культурою може організувати процес ефективної взаємодії з батьками, що буде проявлятися у співпраці як формі спільної, спрямованої на досягнення загального результату діяльності й спілкуванні.

На рівні повсякденної професійно-педагогічної лексики цей термін практично не вживається. На наш погляд, це пояснюється недостатньою розробленістю самого поняття «емоційна культура».

Емоційна культура розглядалася в рамках особистісного підходу (О. Кулеба, Н. Рачковская, Л. Страхова, Г. Ястребова та ін.), або діяльнісного підходу – як готовність педагога до розпізнавання емоцій вихованців і керування емоційними станами в педагогічній діяльності (М. Коробицина, М. Кряктунов та ін.). У дослідженнях О. Колядинцевої використовується термін «культура емоцій». Уперше з позиції соціальної психології був обґрунтований феномен емоційної культури студентів М. Саутенковою. Однак формування емоційної культури вихователя дошкільного закладу відповідно до специфіки його роботи в психолого-педагогічній літературі не розглядалось.

Мета статті – теоретично обґрунтувати роль та значення емоційної культури в професійній діяльності майбутнього вихователя; розкрити особливості професійних якостей у формуванні емоційної культури студентів, їх основні характеристики та взаємозв'язок з компонентами емоційної культури.

Найважливішою особливістю педагогічної діяльності є її творчий характер. Творчий потенціал особистості педагога формується на основі накопиченого ним соціального досвіду, психолого-педагогічних і предметних знань, нових ідей, умінь, навичок, що дозволяють удосконалювати виконання своїх професійних функцій. Емоційна культура є необхідною умовою творчої діяльності педагога, формування його педагогічної культури.

Продуктивне вирішення завдань формування й розвитку культури майбутнього фахівця, емоційної культури майбутнього вихователя зокрема, можливо на основі аналізу передового досвіду діяльності вищих, узагальнення висновків теоретичних і науково-прикладних досліджень на стику педагогіки вищої школи, теорій особистості й культури. Поняття «емоційна культура вихователя» не розкрито достатньою мірою в наявній психолого-педагогічній літературі. Результатом недостатньої розробленості досліджуваної проблеми є відсутність означеного питання в навчальних планах і програмах, підручниках і навчальних посібниках педагогічних коледжів і вузів. Формування емоційної культури студентів забезпечується цілісним процесом професійно-педагогічної підготовки, зміст і структура якого проектується відповідно до завдань і основних її компонентів.

Унаслідок вищезазначених причин до сьогодні не склалась єдина система, що сприяє розвитку необхідних умінь у майбутніх вихователів. Студенти, якщо й отримують певну сукупність знань й умінь, що входять до складу емоційної культури вихователя, не завжди можуть використати ці знання в практичній діяльності, що є перешкодою на шляху їх професійного становлення.

Емоційна культура педагога – складне структурне утворення, становлення компонентів якого визначається результатами оволодіння студентами функціями педагогічної діяльності й умовами реалізації їх творчих можливостей. Емоційна культура є інтегральним, системним, динамічним утворенням особистості вихователя, що визначає емоційну спрямованість типу, стилю й способів його професійного поведіння й діяльності [5].

У нашому розумінні емоційна культура педагога – відкрите системне утворення, що містить у собі ряд структурних компонентів, має власну організацію. Модель емоційної культури вихователя реалізує розумову конструкцію, що відбиває її ідеальний образ і містить ціннісні, особистісні й діяльнісні характеристики. У ході дослідження нами був зроблений висновок про те, що емоційна культура вихователя містить такі компоненти: емоційне багатство, загальна емоційна спрямованість особистості, емпатія, креативність і рефлексія, стійкість й емоційно-вольова регуляція поведінки й діяльності.

На нашу думку, емоційна культура поєднує в собі високий рівень загального й професійного розвитку вихователя: його психолого-педагогічну компетентність, професійно-етичну вихованість, мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної діяльності, а також відображає ступінь вирішення протиріч між його морально-педагогічною підготовкою й практичною педагогічною діяльністю.

Аналіз сучасного стану вищої педагогічної освіти дозволяє зробити висновок про те, що емоційна культура формується в студентів у тій мірі, у якій навчально-виховний процес моделює задану структуру професійної діяльності вихователя; носить програмно-цільовий, цілісний, безперервний характер; реалізує індивідуально-творчий підхід до навчання й виховання студентів; орієнтований на суб'єктивну позицію студента як носія загальнолюдських і педагогічних цінностей [3].

Важливим є те, що емоційна культура – індивідуалізована творча форма реалізації педагогічних відносин, спрямованих на оптимальне вирішення завдань навчально-виховного процесу. Ця обставина пояснює

необхідність індивідуально-творчого підходу до формування емоційної культури майбутнього вихователя. Реалізація цього підходу дозволяє поставити студента в центр педагогічного процесу, сформувавши в майбутніх вихователів суб'єктивну позицію як носія загальнолюдської й педагогічної культури.

Метою формування емоційної культури майбутнього педагога в педагогічному виші є створення такого типу особистості вихователя, у якого потреба в постійному вдосконаленні своїх професійних якостей переважала б над іншими. До основних складових професійно-педагогічної діяльності, таких як володіння інформацією й освоєння технологій навчання й виховання, додаються на рівних правах загальна й професійно-педагогічна культура вихователя, що забезпечує, у свою чергу, вихід за межі нормативної діяльності, здатність створювати й передавати цінності, особистісний розвиток. Поряд із усіма іншими показниками, конкурентоздатними передусім будуть педагоги високої загальної й професійно-педагогічної культури, невід'ємною частиною якої є й емоційна культура [4].

Фундамент емоційної культури вихователя закладається вишівською освітою. Студент – майбутній педагог повинен бути зразком, еталоном для вихованців, які контактують з вихователем, що володіє високим рівнем емоційної культури, уміє регулювати, контролювати, іноді стримувати свої емоційні прояви, бачити й розуміти емоційні стани дітей.

Розвиток і вдосконалення студентом педагогічного вишу своєї емоційної культури передбачає переосмислення власного досвіду, аналіз емоційних проявів і поведінкових реакцій, причин, що їх породжують, а також розвиток рефлексивних і емпатійних здатностей, відхід від існуючих стереотипів педагогічної діяльності, спілкування й перехід на прогресивний варіант професійної самореалізації; розвиток таких важливих показників емоційної культури вихователя як емоційна стійкість, емоційна чуйність та емоційна виразність.

У процесі дослідження теоретико-методичних аспектів установлено схожість у поглядах науковців на необхідність цілеспрямованого й систематичного виховання культури емоцій у дітей дошкільного віку. Підкреслено, що на процес її формування чинять вплив умови життя, характер стосунків із батьками і вихователями (О. Вовчик-Блакитна, Л. Стрелкова, М. Якобсон). Так, емоційний стан педагога, його особиста поведінка впливають на формування стереотипів поведінки дітей дошкільного віку: якщо вихователь спокійний, урівноважений, стриманий – емоційний настрій у групі такий самий. І, навпаки, група нагадуватиме галасливу юрбу, якщо вихователь виявляє невірноваженість, непослідовність, метушливість. Це пояснюється тим, що вихователь для дошкільників – дуже авторитетна людина, тому вони легко піддаються його емоційному впливу.

У нашому дослідженні ми визначали емоційний клімат у групах дітей старшого дошкільного віку й уміння розрізняти емоційний стан вихователя, а також його відображення на емоційному стані дітей. У дослідженні брали участь діти двох груп та чотири вихователі.

Для визначення емоційно-психологічного клімату в групах дітей дошкільного навчального закладу ми використали проєктивну методику малювання «Моя улюблена група». Дитина на аркуші паперу малювала один день із життя своєї групи в дитячому садку.

На жаль малюнків, що свідчать про емоційне благополуччя і про хорошу взаємодію з вихователем, було мало: себе, інших дітей і вихователя у спільній діяльності зобразили лише – 10,0 % дітей. Зокрема, 34,0 % дітей намалювали як себе, так і своїх друзів. Відсутність на малюнку того чи іншого члена колективу припускає конфліктність, невключення в загальну діяльність, що дуже яскраво підтвердила одна з відповідей, – «Не намалювала виховательку, тому що вона не грається з нами». Певна частина дітей (7,0 %) намалювали себе і вихователя, забувши про інших. На 14,0 % робіт була зображена сама дитина на прогулянці, чи в кімнаті.

Люди звзгалі відсутні на 21,0 % робіт, зображені лише неживі об'єкти, такі як будівля дитячого садка. Відсутність людей діти коментували тим, що «всі в садочку». Відмовились від малювання на запропоновану тему 14,0 % дітей Тож, вихователя не було зображено в 69,0 % випадків. У такий спосіб навіть простий аналіз малюнків дозволяє стверджувати, що діти часто відчувають емоційний дискомфорт, не бачать у педагогові партнера по діяльності, відчувають труднощі в спілкуванні з однолітками. Очевидно, що говорити про повне емоційне благополуччя дитини в дитячому закладі ще рано.

Для визначення вміння розрізняти емоції вихователів старшими дошкільниками ми використали тест «Маски» (за Т. Марцинковською). Обладнанням слугували чотири маски, намальовані на папері (гарний і поганий настрій, підкорення і пригнічення). Перед дитиною викладали чотири маски, після чого вона обирала одну з них. Обробка та інтерпретація результатів емоційного ставлення дитини до вихователя визначалась у виборі маски з певним настроєм під час відповіді на запитання (оцінювали, як діти розпізнають емоції вихователів; який, на думку дошкільників, зазвичай настрій у педагогів і як це впливає на них). Отримані дані у відсотковому відношенні ми занесли до таблиці 1 – «Результати тестування дітей за методикою «Маски».

Спираючись на отримані дані, можна стверджувати, що у групі №5 дошкільники спостерігають педагогів переважно з хорошим настроєм (47,0 %) і в результаті у них також виникає позитивний настрій, оскільки 50,0 % вихованців обрали таку саму маску у відповідь на запитання: «Як ти вважаєш, яке обличчя у тебе буває найчастіше, коли ти бачиш свою виховательку?». Про поганий настрій педагога зазначили 20,0 % дошкільників. Зафіксовано 33,0 % масок із зображенням підкорення вихователями, натомість 23,0 % дітей відчувають пригнічення. Позитивний настрій вихованці зазвичай спостерігають у Нелі М., а виховательку Валентину П. – з намаганням підкорювати. У групі №10 також переважає гарний настрій вихователів: 54,0 %

це на 7,0 % більше, ніж у групі № 5. Поганий настрій педагога і відповідний у дітей зафіксували у 21 % виборів. Підкорення у вихователів дошкільники зазначили в 25,0 % і як реакцію на нього 29,0 % масок пригнічення самих дітей. Найчастіше малюки вказували на гарний настрій виховательки Галини Л., а на настрій Надії П., вказували маски, з поганим настроєм.

Таблиця 1

Результати тестування дітей за методикою «Маски»

№ групи	Вихователі	Яке обличчя зазвичай у твоєї виховательки?				Яке обличчя у тебе буває найчастіше, коли ти бачиш свою виховательку?			
		Позитивний настрій	Поганий настрій	Підкорення	Пригнічення	Позитивний настрій	Поганий настрій	Підкорення	Пригнічення
		<i>Кількість виборів масок дітьми</i>							
Маски з настроєм									
№5	1. Неля М.	9	2	4	–	9	4	–	2
	2. Валентина П.	5	4	6	–	6	4	–	5
	<i>Загальна к-ть виборів</i>	14	6	10	–	15	8	–	7
	<i>Відсоткове відношення</i>	47,0 %	20,0 %	33,0%	–	50,0 %	27,0 %	–	23,0 %
№ 10	1. Галина Л.	9	2	3	–	8	2	–	3
	2. Надія П.	6	4	4	–	6	3	–	5
	<i>Загальна к-ть виборів</i>	15	6	7	–	14	5	–	8
	<i>Відсоткове відношення</i>	54,0 %	21,0 %	25,0 %	–	50,0 %	21,0 %	–	29,0 %
Загальна кількість виборів		29	12	17	–	–	13	–	–
Загальний відсоток		50,0 %	21,0 %	29,0 %	–	–	24,0 %	–	–

Можна зробити висновок про те, що у двох групах переважає позитивний настрій педагогів, загальна кількість виборів із цією маскою характерна для 50,0 % вихователів. На другому місці вихователям властиве підкорення – 29,0 %. На третьому місці поганий настрій педагога – 21,0 %. Що стосується дітей, то в них також переважає гарний настрій, у рівній кількості з вихователями – 50,0 %. У відповідь на намагання підкорювати дошкільники відчують себе підкореними, про це свідчить 26,0 % виборів маски з відповідним настроєм. Також у цих групах присутній поганий настрій дітей, що спричинений аналогічним у вихователя, усього – 24,0 %.

Дані, які ми отримали, свідчать про те, що діти, хоч дуже мало обізнані в емоціях, проте відчувають і сприймають настрій свого педагога, навіть якщо той хоче його приховати. І в більшості випадків дошкільники несвідомо переймають його.

Висновки. Професійна діяльність педагога дошкільного закладу характеризується насиченістю різного роду напруженими факторами, які обумовлені об'єктивними й суб'єктивними причинами. Об'єктивні фактори характеризуються складними, напруженими умовами професійної діяльності, що не залежать від особистості педагога (соціальні, матеріально-побутові, адміністративні, фактори взаємодії в педагогічному колективі, висока відповідальність за життя, здоров'я, повноцінний розвиток особистості дитини). До суб'єктивних факторів належать особистісні характеристики, що провокують надмірну чутливість педагога до емоційних впливів (психофізіологічні, емоційні, морально-вольові, мотиваційні, інтелектуальні особливості). Такі фактори можуть приводити до розвитку стану емоційної напруженості в деякій частині педагогів, що негативно впливає на якість виконання професійних обов'язків і здоров'я.

Оскільки вихователь своєю поведінкою впливає на емоційний стан дитини, комунікативні зв'язки між вихователем і дитиною повинні бути достатньо емоційними, щоб впливати на настрій дитини і її готовність до дії. Культура емоцій вихователя є запорукою педагогіки співробітництва вихователя з дошкільниками. Отже, емоційна культура вихователя як складова його духовної і професійної культури в поєднанні з гуманістичною спрямованістю, високим моральним рівнем є важливою умовою ефективності педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анненкова І. П. Емоційна культура вчителя / І. П. Анненкова // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді). – К., 2000. – Кн. 2. – С. 318–323.
2. Бешеvecь Л. В. Емоційна культура педагога як умова ефективної взаємодії зі школярами / Л. В. Бешеvecь // Професійна адаптація молодого вчителя в умовах змін ціннісної парадигми суспільства. – К., 2010. – С. 16–19.
3. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи: [навчальний посібник] / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко; [за заг. ред. О. Г. Мороза]. – К., 2003.

4. Крылова Н. Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н. Б. Крылова. – М. : Высшая школа, 1990.
5. Митина Л. М. Эмоциональная гибкость учителя / Л. М. Митина, Е. С. Асмаковец. – М., 2001.
6. Чебыкин А. Я. Теория и методика эмоциональной регуляции учебной деятельности / А. Я. Чебыкин–Одесса, 1999.

Резюме. В статье рассматривается проблема эмоциональной культуры как составляющей педагогического профессионализма, ее значение в формировании готовности студента к профессиональной деятельности. Уточнено содержание понятий «эмоциональная культура», «составные эмоциональной культуры». Осуществлен анализ психолого-педагогических исследований проблемы.

Ключевые слова: эмоциональная культура будущего воспитателя, профессиональные качества, педагогическая культура воспитателя.

The summary. The article shows the problem of emotional culture as a component of a pedagogical professionalism and its importance in formation the student's readiness for professional activity. It was refined content of the concept "emotional culture", "components of emotional culture". The analysis of psychological and educational research of the problem was made.

Key words: emotional culture of the future pre-school teacher, professional qualities, pedagogical culture of pre-school teacher.

Одержано редакцією 25.07.2012 р.

УДК: 373.2

Л. І. ВРОЧИНСЬКА

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ ДНЗ З ВИХОВАННЯ ГУМАННОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Резюме. У статті висвітлено результати експериментального дослідження стану роботи вихователів дошкільних навчальних закладів із виховання гуманної поведінки старших дошкільників в умовах сьогодення.

Ключові слова: гуманна поведінка, виховання, вихователі, дошкільний навчальний заклад, діти старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Проблема гуманістичного виховання підростаючого покоління доволі гостро постає на сучасному етапі розвитку суспільства. Необхідність створення в суспільстві моральної атмосфери, яка сприяла б утвердженню в усіх ланках суспільного життя гуманного ставлення до людини, вимогливості до себе та інших, чесності, довіри, поєданого з високою відповідальністю посилює роль означеної проблеми. У зв'язку з цим потребує докорінної перебудови організація освітньо-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах, професійна готовність вихователя, оскільки дошкільний вік розглядається психологами як сенситивний період морального (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн). Натомість, аналіз наукових джерел свідчить про необхідність вивчення стану означеної проблеми в практиці роботи дошкільних навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження засвідчують, що проблема виховання гуманності вирішується в аспектах морального виховання, особистісно зорієнтованого виховання, виховання цінностей і норм поведінки [2; 3; 5]. Як складову морального виховання гуманну поведінку розглядають Л. Божович, О. Запорожець, О. Кононко, вказуючи на вплив емоцій на моральний розвиток дошкільників. Становлення моральних почуттів як передумови формування гуманної поведінки обґрунтовано в працях В. Котирло, С. Кулачківської, С. Ладивір; виникнення моральних мотивів, які сприяють набуттю досвіду і звички моральної поведінки, досліджено Л. Божович, Л. Виготським, Д. Ельконіним; нормативність як характеристика моральної поведінки дошкільника розглядається в дослідженнях В. Абраменкової, Л. Артемової, Т. Поніманської, С. Якобсон.

Одним з перших спеціальних досліджень щодо виховання гуманної поведінки у дітей дошкільного віку є робота Н. Цуканової, окремі прояви гуманної поведінки знайшли вираження в роботах І. Дьоміної, В. Пушміної, М. Тимошенко (турботливість); І. Княжевої (милосердя); Т. Фасолько (відповідальність) та ін.

Метою статті є вивчення та аналіз стану роботи вихователів дошкільних навчальних закладів з виховання гуманної поведінки дітей дошкільного віку.

Виклад основних положень дослідження. У процесі дослідження ми послуговувалися концепцією гуманістичного виховання дітей дошкільного віку Т. Поніманської про те, що втілення ідей гуманізації у практиці дошкільної освіти можливе при розробці педагогічного процесу, у якому насамперед вирішуються такі завдання: створення педагогічних умов, у яких дитина відчуває емоційний комфорт в оточенні однолітків; створення педагогічних умов для активної творчої діяльності дитини у всьому багатоманітті з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, потреб; забезпечення особистісної значущості педагога для вихованця [5].

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі дошкільних навчальних закладів № № 2, 3, 5 м. Кременця, «Сонечко» м. Шумська Тернопільської області, № № 14, 21 м. Тернополя.

Робота проводилась за такими напрямками: вивчення стану планування освітньо-виховної роботи з проблеми виховання гуманної поведінки старших дошкільників та виявлення особливостей педагогічного впливу вихователя на дітей з метою виховання гуманної поведінки.

ЗМІСТ

<i>Алеко О. А.</i> Формування первинного соціального досвіду дитини в родині як педагогічна проблема.	3
<i>Анципирович О. Н.</i> Теоретические и практические аспекты проблемы проектирования средств обучения в музыкальном воспитании детей дошкольного возраста.	6
<i>Безносок О. О., Плахотнік О. В.</i> Науково-методичні засади екологічної освіти і виховання учнів початкової школи.	10
<i>Бондаренко Н. Б., Ляшова Н. М.</i> Особливості організації підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах наступності дошкільного закладу та початкової школи.	13
<i>Войтович О. В.</i> Емоційна культура вихователя як умова ефективної педагогічної діяльності.	17
<i>Врочинська Л. І.</i> Дослідження стану роботи педагогів ДНЗ з виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку.	21
<i>Гаврілова Л. Г.</i> Використання мультимедійних навчально-розвивальних засобів у музично-естетичному вихованні дошкільників.	25
<i>Гецько С. І.</i> Компетентність батьків як умова успішного виховання особливої дитини.	29
<i>Глінчук Ю. О.</i> Використання мультфільму як дидактичного засобу при формуванні елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.	32
<i>Горбатова Е. В.</i> Развитие изобразительного творчества старших дошкольников в условиях интеграции содержания дошкольного образования.	36
<i>Горопаха Н. М.</i> Компетентнісний підхід у екологічній освіті дітей дошкільного віку.	39
<i>Дичківська І. М.</i> Поліцентрична сутність мотивації до інноваційної педагогічної діяльності.	43
<i>Доманюк О. М.</i> Організаційно-методичні засади співпраці педагогів і батьків у становленні соціального досвіду дошкільників.	48
<i>Дубинина Д. Н.</i> Формирование коммуникативных умений у детей старшего дошкольного возраста.	52
<i>Зайцева Л. І.</i> Педагогічні умови формування у старших дошкільників знань про об'єкти природно-предметного довкілля.	56
<i>Золотарева Е. К.</i> Системная модель инновационного куррикулума для начальной ступени образования.	60
<i>Кирста Н. Р.</i> Психологічний контекст професійно-орієнтованих дисциплін за фахом «Дошкільне виховання».	66
<i>Ковалев В. Н.</i> Формирование конативной конфликтологической компетенции у студентов психологического факультета.	68
<i>Ковшар О. В.</i> Забезпечення готовності до навчання та наступності в контексті організації передшкільної освіти.	71
<i>Козлюк О. А.</i> Інтегрований підхід до проблеми дитинства.	74
<i>Комарова І. А., Спирин С. В.</i> Игровые основы радиационной безопасности дошкольников.	79
<i>Кондратець І. В.</i> Рефлексія як структурний компонент структури готовності педагога до інноваційної діяльності.	83
<i>Кононко О. Л.</i> Психологічні аспекти впровадження компетентнісного підходу в підготовку фахівців із дошкільної освіти.	86
<i>Косарева Г. М.</i> Клінічні прояви, ознаки та симптоми раннього дитячого аутизму.	90
<i>Косарева О. І.</i> Особливості застосування казкотерапії при подоланні емоційних проблем у дітей.	94
<i>Кравцова Е. Е.</i> Общение и деятельность: теоретико-прикладной аспект.	98
<i>Лазарович Н. Б.</i> Наступність у розвитку обдарованості дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.	99
<i>Луценко І. О.</i> Підготовка майбутніх вихователів до формування комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей у контексті системно-цілісного підходу.	103
<i>Малашенок М. А.</i> Развитие творческих способностей дошкольников в процессе обучения ручному ткачеству.	106
<i>Маліновська Н. В.</i> Підготовка майбутніх вихователів до формування мотивації навчально-мовленнєвої діяльності старших дошкільників.	110
<i>Маркотенко Т. С.</i> Фразеологізми як засіб формування національних цінностей у студентів.	113
<i>Марчук Г. В.</i> Соціальний досвід як основа соціальної компетентності дошкільників.	117
<i>Мельникова М. С.</i> Становление дошкольника как субъекта двигательной деятельности.	120
<i>Міхєєва О. І.</i> Педагогічні умови розвитку здібності до вирішування у дітей старшого дошкільного віку.	124
<i>Нечай С. П.</i> Музичний фольклор як домінуючий тип художнього сприйняття світу в період дитинства.	128
<i>Одерій Л. Є., Роздимаха А. І.</i> Особливості використання мистецтвознавчої оповіді в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.	131
<i>Олійник О. М.</i> Система підготовки фахівця дошкільної освіти до театральної-ігрової діяльності та професійної майстерності.	135
<i>Онищук І. А.</i> Розвиток творчого самовираження старших дошкільників у музичній діяльності.	138

Павлов Ю. О. Методологічні підходи до організації профілактичної роботи зі студентською молоддю у формуванні здорового способу життя, упередженні ВІЛ/СНІДу.	142
Павлюк Т. О. Засоби та методи формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.	146
Падалка О. І. Розвиток професійних мотивів у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі формування пріоритетних педагогічних цінностей.	149
Пашико В. Л. Метафора как средство освоения культуры детьми дошкольного возраста.	153
Плахотнік О. В. Формування дружніх взаємин у дітей дошкільного віку.	156
Поніманська Т. І. Підготовка студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку: стан та проблеми.	162
Рего Г. І. Передумови формування методики роботи в інституціях дошкільного виховання Закарпаття (кінця ХІХ – початку ХХ ст.).	166
Руденко Ю. А. Компетентнісний підхід до розвитку увиразнення мовлення майбутніх вихователів.	170
Савченко М. В. Педагогічні умови виховання самостійності дітей дошкільного віку в ігровій діяльності.	173
Садова Т. А. Організація пізнавальної діяльності студентів у сучасному ВНЗ: теоретичний аспект.	176
Семенова Н. І. Формування здорової особистості у процесі взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї.	180
Сидельникова О. Д. Виховання ціннісного самоставлення у дітей дошкільного віку.	184
Синельников В. Б., Данилова Н. И. К вопросу о присвоении универсальных категорий человеческого мышления в дошкольном возрасте.	188
Старжинская Н.С., Тукач В.П. Современные тенденции дошкольного образования в Республике Беларусь.	190
Степанова О. І. Мовленнєва ситуація в системі з розвитку усного монологічного мовлення дошкільників.	193
Стреха Е. А. Проблема преемственности в экологическом образовании детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста.	196
Сузанская Т. Н. «Детский текст»: к вопросу об историко-литературных основах курса детской литературы.	199
Трусова О.Л. Веб-квест як інноваційна інформаційно-комунікаційна технологія вищої школи підготовки майбутніх вихователів.	205
Фасолько Т. С. Теоретичні підходи до проблеми формування асертивної поведінки у дітей дошкільного віку.	208
Шебеко В. Н. Влияние средств физической культуры на развитие личности ребенка.	211
Шелестова Л. В. Формування картини світу дошкільників: проблеми теорії й практики.	215
Яблонська Т. М. Взаємодія викладача та студентів у педагогічній підготовці, побудованій на принципі рольової перспективи.	220
Янциур Л. А. Художня освіта майбутніх вихователів як основа керівництва образотворчою діяльністю дошкільників.	224
Демень П. Можливості використання методу проектів у румунських дошкільних закладах.	227
Жебровська Т. Зустрічі і навчальні діалоги з мистецтвом, або про мистецтво, близьке дітям.	232
Телекі Ю. Минуле та сучасність дошкільних закладів Угорщини.	235
Відомості про авторів.	238